

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата педагогічних наук, професора Сосіної В.Ю. на дисертаційну роботу ПЕТРОНЮК АНАСТАСІЇ ВАДИМІВНИ на тему «УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ТЕХНІЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ 7–9 РОКІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФІГУРНОГО КАТАННЯ)», подану до Спеціалізованої вченої ради Національного університету фізичного виховання і спорту України для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

Актуальність теми. Дисертаційна робота А.В. Петронюк присвячена одній з важливих проблем сучасного спорту – проблемі розвитку координаційних здібностей у процесі технічного вдосконалення на етапі попередньої базової підготовки у фігурному катанні на ковзанах. Сучасний спорт характеризується прогресом спортивної діяльності, серед основних чинників якого можна назвати: ускладнення техніки виконання змагальних вправ, появу нових складних і оригінальних елементів, постійну конкуренцію і швидку зміну лідерів, неухильне зростання спортивних результатів, для досягнення яких потрібно мати відмінну спортивну підготовку, високий рівень розвитку провідних фізичних якостей, а у складнокоординаційних видах спорту – ще й артистизм, виразність і культуру рухів. Усе це досягається завдяки розвитку координаційних здібностей, які особливо динамічне розвиваються у віці 7-9 років.

Проте існує дуже суттєва проблема: на сьогоднішній день дуже мало сучасних навчальних програм, у яких би були детально розроблені, науково та методичне обґрунтовані і практично перевірені методичні підходи до навчально-тренувальних занять з дітьми на етапі попередньої базової підготовки з урахуванням особливостей виду спортивної діяльності. В більшості випадків тренери користуються застарілими методами навчання і виховання, які прописані у не менш застарілих навчальних програмах. Це призводить до низки негативних наслідків: відсіювання талановитих дітей, невідповідного вибору спортивної спеціалізації, непропорційного і незбалансованого розвитку окремих фізичних якостей, травм і порушень опорно-рухового апарату та ін. Навчальні програми в переважній більшості представляють лише перелік технічних елементів, які повинні засвоїти спортсмени на різних етапах підготовки без відповідної методики розвитку технічної, психологічної, хореографічної, фізичної та ін. видів підготовки, в тому числі методичних особливостей розвитку координаційних здібностей.

Усе вище перераховане вимагає нових підходів до організації навчально-тренувального процесу юних спортсменів, які займаються видами спорту зі складною координаційною структурою, в тому числі й фігурним катанням на ковзанах. Крім того це висуває підвищені вимоги до рівня розвитку координаційних здібностей фігуристів, які тренуються на етапі попередньої базової підготовки. У зв'язку з цим не викликає сумніву те, що тема дисертації Петронюк А.В. є актуальною і своєчасною, має практичне і теоретичне значення.

У процесі дослідження дисертантка Петронюк А.В. на основі аналізу змагальних композицій фігуристів різного віку та спортивної кваліфікації, тестування рівня розвитку фізичних якостей, в тому числі різних проявів координаційних здібностей, визначення ролі рухової пам'яті у освоєнні складних технічних елементів і забезпечення стабільності їх виконання запропонувала новий підхід до підвищення ефективності управління процесом технічного вдосконалення юних спортсменів 7-9 років. В результаті виконаного дослідження автор роботи удосконалила підходи до планування та реалізації технічної підготовки через використання варіативних методів і засобів, що підтверджує значущість координаційних здібностей і рухової пам'яті у технічному вдосконаленні змагальних композицій і формуванні стабільності виконання елементів у фігурному катанні на ковзанах.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 2.5 Структура і зміст багаторічної підготовки спортсменів у сучасних умовах розвитку спорту (державний реєстраційний номер 0121U108197).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- вперше запропоновано інноваційний підхід до інтеграції координаційних вправ у тренувальний процес, що враховує вікові та фізіологічні особливості дітей 7–9 років; визначено, що координаційні здібності є базою для освоєння складних технічних елементів, науково обґрунтовано вплив розвитку рухової пам'яті на стабільність виконання елементів;
- вперше обґрунтовано комплексну експериментальну програму, яка поєднує розвиток координаційних здібностей та технічну підготовку, враховуючи специфіку фігурного катання з використанням розроблених адаптованих тестів для оцінки координаційної та технічної підготовленості, удосконалені підходи до оцінювання ефективності тренувального процесу;
- вперше проведено оцінювання взаємозв'язку координаційної та технічної підготовки; аналіз динаміки показників координаційної та технічної підготовленості у процесі тренувань; введено кількісні та якісні параметри для оцінки технічної складності елементів, враховуючи рівень їх виконання;

– доповнено та розширено наукові дані про важливість використання варіативних засобів та методів у процесі планування та реалізації процесу технічної підготовки; визначена роль рухової пам'яті у формуванні стабільності виконання елементів.

Практична значущість досліджень полягає у розробці та впровадженні програми розвитку технічного вдосконалення юних фігуристів 7–9 років у навчально-тренувальний процес ДЮСШ «Сюїта» та клубу фігурного катання «FSC Skating Skills».

Результати проведених досліджень впроваджено у навчально-тренувальний процес ДЮСШ «Сюїта», що підтверджено актом впровадження від 19.12.2024 р. і представлено у додатку В, та клубу фігурного катання «FSC Skating Skills» (акт впровадження від 06.01.2025 р., додаток Г) м. Київ, у навчальний процес кафедри історії та теорії олімпійського спорту (акт впровадження від 12.12.2024 р., додаток Д). Представлені акти впровадження свідчать про те, що отримані результати дослідження можуть застосовуватись ДЮСШ та спортивними клубами під час планування тренувального процесу у фігурному катанні на ковзанах; тренерами в процесі багаторічної підготовки фігуристів; на рівні федерації, щодо внесення змін до програми ДЮСШ; в навчальному процесі кафедри легкої атлетики та зимових видів спорту при викладанні дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» для студентів 1–4 курсів, які здобувають освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр; кафедри історії та теорії олімпійського спорту при викладанні дисциплін «Загальна теорія підготовки спортсменів», «Теорія дитячо-юнацького спорту» для студентів 3–4 курсів, які здобувають освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр; дисципліни «Сучасна періодизація спортивного тренування» для студентів 1 курсу, які здобувають освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр Національного університету фізичного виховання та спорту України.

Практичні рекомендації, розроблені в ході роботи, запропоновані для використання тренерами ДЮСШ, СК, СДЮШОР з фігурного катання на ковзанах для груп попередньої базової підготовки.

Основні положення дисертаційної роботи були представлені у доповідях на LVI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції Світовий розвиток науки та техніки (7 грудня 2020 р., м. Київ); XII International Scientific and Practical Conference Recent Trend in Science and Technology (1–2 December 2020, Stockholm); Міжнародній науково-практичній конференції Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті (19 жовтня 2023 р., м. Рівне); I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми

та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики» (7 квітня 2023 р., м. Київ).

Наукові результати дисертації висвітлені в 7 наукових працях: 3 статтях у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 4 публікаціях апробаційного характеру, які представлені у додатку А.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Достовірність ефективності розробленої Анастасією Вадимівною Петронюк програми управління процесом технічного вдосконалення юних фігуристів, що базуватиметься на підвищенні рівня координаційних здібностей обумовлені актуальністю проблеми, забезпечені достатньою джерельною базою дослідження, теоретичним, методологічним і експериментальним рівнем проведених досліджень.

Автором визначено мету, об'єкт, предмет і основні завдання дослідження, що дало змогу змістовно розподілити матеріали дисертаційного здобутку. Методи дослідження інформативні, об'єктивні та відповідають поставленим завданням.

Дисертантка використала комплекс загальнонаукових методів дослідження: аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури; аналіз планів підготовки спортсменів; аналіз відеоматеріалів змагальної діяльності фігуристів; педагогічне тестування; метод експертних оцінок; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

1. Аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури, а також даних мережі Інтернет був використаний з метою всебічного осмислення сучасного стану проблематики, що була досліджена; окреслення наукової новизни й актуальності теми; формулювання мети та завдань дослідження. Зібрані теоретичні матеріали стали основою для вибору методологічного підходу, побудови експериментальної програми, визначення методів оцінювання показників координаційних здібностей, а також для порівняльного аналізу отриманих емпіричних результатів у контексті сучасних наукових уявлень про структуру й розвиток координаційних здібностей у юних фігуристів 7-9 років.

Особлива увага приділялась вивченню змін у змагальній діяльності фігуристів та нових вимог до спортивної підготовки, що висуває сучасний стан фігурного катання на ковзанах. Зокрема були розглянуті основні зміни, які відбулись в сучасній системі оцінювання змагальної програми, проаналізована динаміка технічної складності елементів, а також визначена роль рухової пам'яті в процесі опанування та вдосконалення технічних елементів.

У роботі використано 232 джерела спеціальної науково-методичної літератури, в тому числі 206 на іноземній мові.

2. Серед методів дослідження авторка роботи вказала на використання аналізу планів підготовки спортсменів, який проводився для фіксації уваги на розвитку координаційних якостей та технічної підготовки фігуристів.

3. Аналіз відеоматеріалів та протоколів змагань фігуристів використовувався для визначення динаміки змін змагальної діяльності. Протягом усього періоду проведення досліджень були проаналізовані відеозаписи і протоколи змагань фігуристів, які приймали участь у змаганнях з 1976 року по 2023: олімпійські ігри 1976–2022 рр., чемпіонати світу 2004–2017 рр., та чемпіонати Європи 2004–2020 рр. Було проаналізовано 13 протоколів змагань, у яких зафіксовано результати виступів переможниць чемпіонатів світу з оцінюванням таких показників: тривалість програми, кількість елементів в програмі, кількість стрибків і обертань в програмі, тривалість виконання стрибків і обертань, кількість подвійних і потрійних стрибків, кількість обертів у обертаннях.

4. Педагогічне тестування використовувалось на початку та наприкінці педагогічного експерименту з метою визначення рівня розвитку координаційних здібностей, особливостей змагальної діяльності та основних параметрів технічних дій фігуристів. Рівень розвитку координаційних здібностей визначався за допомогою 48 тестів, які були об'єднані в групи: відчуття ритму (4 тести), ритмічність стрибків та стрибкових вправ (2 тести), ритмічність обертальних рухів (2 тести), ритмічність статодинамічних вправ (2 тести), ритмічність колективних дій (1 тест), відчуття рівноваги (3 тести), динамічна рівновага (3 тести), здатність до перебудови та пристосування рухів (3 тести), здатність до орієнтації в просторі (8 тестів), здатність до управління темпортимовою структурою руху (4 тести), здатність до перемикавання рухів (1 тест), здатність до узгодження рухів (2 тести), здатність до балансування предметів (3 тести), меткість (3 тести), точність вимірювання часових параметрів (6 тестів), спритність (1 тест), латентний час рухової реакції (1 тест).

5. Метод експертних оцінок використовувався з метою визначення якості координаційних дій та рівня виконання технічних елементів фігуристами у випадках, де неможливо виміряти отриманий результат в секундах чи сантиметрах. Результати фіксувались 10 експертами високої кваліфікації, п'ятеро з них були тренерами клубу з фігурного катання «FSC Skating Skills», двоє – суддями національної категорії, троє інших – старшими тренерами ДЮСШ «Сюїта». Рівень виконання вправ на координацію оцінювався експертами за 5-тибальною шкалою.

6. Педагогічний експеримент проводився у вигляді констатувального і формувального експерименту. Констатувальний експеримент проводився з вересня 2023 р. по квітень 2024 р. з метою одержання кількісної інформації про

особливості змагальної діяльності фігуристів. Формувальний експеримент за участю 24 юних фігуристів передбачав перевірку ефективності розробленої комплексної програми управління процесом технічного вдосконалення юних фігуристів, що базувалась на підвищенні рівня координаційних здібностей. Основними критеріями ефективності розробленої програми були кількісні показники рівня координаційної та технічної підготовки фігуристів 7–9 років.

8. Методи математичної статистики були використані для аналізу динаміки результатів фігуристів та їх переведення в табличний формат, порівняння та визначення достовірності відмінностей двох груп, вивчення взаємозв'язку між тренувальними вправами та отриманим результатом. Результати педагогічного експерименту опрацьовувались за допомогою програмного забезпечення Excel.

Достовірність наукових положень обґрунтована тривалістю проведення досліджень (з 2021 по 2024 роки); контингентом і кількістю осіб, які брали участь у експерименті; а також адекватним плануванням досліджень і обробкою одержаних матеріалів методами математичної статистики при достатній мірі вірогідності.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому і основних положень дисертації. Дисертаційна робота складається з анотацій, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій та списку використаних джерел. Загальний текст дисертації викладено на 256 сторінках друкованого тексту. Дисертаційну роботу ілюстровано 65 таблицями та 38 рисунками, а також 14 додатками. У роботі використано 232 літературних джерела, з яких 207 – іноземною мовою.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок роботи з науковими планами й темами, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт і предмет, описано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість дисертаційної роботи, подано інформацію про особистий внесок здобувача та апробацію результатів дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Сучасний стан багаторічної підготовки фігуристів**» викладено результати теоретичного аналізу й узагальнено передовий досвід фахівців з питань особливостей сучасної системи оцінювання змагальної програми фігуристів, проведено систематизацію елементів у одиночному та парному фігурному катанні на ковзанах, оцінено рухову пам'ять та її роль в процесі опанування та відтворення технічних елементів. Особливо цікавим, на наш погляд, є підрозділ роботи, у якому описано проблему зростання атлетизму та домінування чоловічих якостей в жіночому спорті.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» обґрунтовано й описано методи дослідження, адекватні його меті та завданням, визначено

батарею тестів і контрольних вправ для оцінювання показників координаційних здібностей та рівня технічної підготовленості юних фігуристів, а також подано відомості про контингент юних спортсменів 7-9 років, які брали участь у дослідженні, описано організацію дослідження. У хронологічній послідовності викладені чотири етапи проведення досліджень.

У третьому розділі **«Обґрунтування та розробка програми управління процесом технічного вдосконалення юних фігуристів (7-9 років)»** відображено результати досліджень, у ході яких було визначено динаміку технічної складності елементів змагальної програми, виконано оцінку показників координаційної та технічної підготовленості фігуристів 7-9 років, описано процес розробки та експериментального обґрунтування програми управління процесом технічного вдосконалення юних спортсменів.

У четвертому розділі **«Результати власних досліджень»** автор роботи детально описує результати, отримані в процесі педагогічного експерименту, а саме: динаміку показників координаційної та технічної підготовленості юних фігуристів. Цікавим і підтверджуючим отримані результати є підрозділ дисертації 4.3, де автор роботи розглядає взаємозв'язок між показниками координаційної та технічної підготовленості юних фігуристів 7-9 років після завершення педагогічного експерименту.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** подається обговорення результатів досліджень, де одержані дані узагальнено та інтегровано в систему знань щодо доцільності використання розробленої комплексної програми управління процесом технічного вдосконалення юних фігуристів 7–9 років шляхом розвитку координаційних здібностей і застосування сучасних педагогічних підходів.

Сформульовано наукові положення трьох рівнів новизни, а саме: ті, що підтверджують, доповнюють, розширюють та отримані вперше.

Загальні висновки відповідають завданням дисертаційного дослідження. В цілому, зміст дисертації свідчать про достатній рівень підготовленості дисертантки, досконале володіння методикою дослідження, творчий підхід до обраної проблеми, що й дозволило їй обґрунтувати наукову розробку теми та розв'язати основні дослідницькі завдання.

У дисертаційній роботі Петронюк А.В. зібрано великий цифровий матеріал, який представлено у таблицях і рисунках, що свідчить про вміння автора не тільки аналізувати отримані дані, але й використовувати його у практичній роботі.

Недоліки дисертації щодо їх змісту та оформлення. Разом з тим, дисертаційна робота **ПЕТРОНЮК АНАСТАСІЇ ВАДИМІВНИ** не позбавлена окремих недоліків та і дискусійних положень, які потребують додаткової аргументації та відповідних уточнень:

1. Згідно Єдиної спортивної класифікації України з олімпійських видів спорту даний вид спорту називається «фігурне катання на ковзанах», що потрібно було відзначити у назві та тексті роботи, тим більше, що у публікаціях авторки цей вид спорту має саме таку назву.

2. В дисертаційній роботі одні й ті самі якості, явища, розробки та ін. мають різні назви, що важко сприймається (наприклад, координаційні якості, координаційні здібності, координаційна майстерність; програма або методика і таке інше).

3. Друге завдання роботи: «Оцінити динаміку розвитку координаційних та технічних здібностей у юних спортсменів, особливості спортивної кар'єри, складність технічних елементів провідних фігуристів світу» представлено занадто обширно, охоплює багато питань і відповідей на них, часто не зовсім пов'язаних між собою.

4. Окремі таблиці та рисунки, представлені в роботі, не відповідають вимогам, що пред'являються до оформлення дисертаційних робіт. У деяких з них не подано прізвища авторів, дані яких використані під час написання дисертації, на що слід було вказати у дужках після назви рисунка або таблиці.

5. Більшість тестів, приведених у розділі 2 правильніше було би назвати «контрольними вправами», оскільки вони не пройшли процедуру визначення інформативності, валідності, test-retest метода. Приведені тести та контрольні вправи бажано було би відзначити наскрізною нумерацією, що значно полегшило би їх сприйняття у розділах 3 і 4, де подано отримані результати тестування юних спортсменів.

6. У висновках до розділу 1 нічого не сказано про рухову та моторну пам'ять, яка детально розглянута у підрозділі 1.4, а у висновках до розділу 3 - відсутні результати досліджень, описані у підрозділах 3.2 і 3.3. Крім того ці показники відображені у загальних висновках роботи.

7. Підрозділ 2.1.2, який називається «Аналіз планів підготовки спортсменів» подано у дисертаційній роботі здобувачки як аналіз планів підготовки, розроблений тренерами. Крім того цей підрозділ не висвітлено в роботі.

8. Бажано дані, приведені у таблиці 3.7 «Орієнтовне співвідношення вправ різної координаційної складності» узгодити з текстом, який подано в текстовому варіанті нижче.

9. Результати тестів, приведені у розділі 4 подані без одиниць вимірювання.

10. В роботі присутні стилістичні та окремі термінологічні огріхи, редакційні неточності, зустрічаються повторення однієї самої думки.

Перераховані недоліки та зауваження у переважній більшості носять дискусійний характер, суттєво не впливають на науково-методологічний рівень

дисертації і не знижують її загальної позитивної оцінки та спрямовані, в основному, на подальше вдосконалення творчих здібностей здобувача.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота Петронюк Анастасії Вадимівни на тему **«УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ТЕХНІЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ 7–9 РОКІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФІГУРНОГО КАТАННЯ)»** виконана здобувачем особисто, має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № (зі змінами), а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент кандидат педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри хореографії та
мистецтвознавства Львівського державного
університету фізичної культури ім. І. Боберського

 В.Ю. Сосіна

Проректор з науково-педагогічної роботи
та зовнішніх зв'язків, доктор наук з фізичного виховання
і спорту, професор

 М.П. Пітин

